

KANCELARIA
SENATU

DEMOKRACJA
OBYWATEL
SENAT

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

SŁOWO WSTĘPNE MARSZAŁEK SENATU

Senat Rzeczypospolitej Polskiej jako jeden z organów władzy ustawodawczej kształtuje porządek prawny w naszym kraju w imieniu swoich obywateli. Poprzez aktywny udział w wyborach parlamentarnych wskazują oni swoich przedstawicieli w Izbie wyższej, którzy reprezentują ważne dla wyborców wartości i stają się ich głosem w sprawach publicznych. Mandat senatorski to wielki zaszczyt, ale i duża odpowiedzialność. To dowód społecznego poparcia i zaufania. To także zadanie wymagające wyjątkowej pracy na rzecz dobra wspólnego.

Tę misję Senat wypełnia nieprzerwanie od roku 1989, kiedy na skutek przemian ustrojowych, po dekadach totalitarnej władzy, rozpoczęła swoje prace pierwsza w pełni demokratyczna Izba parlamentu. Reaktywowany po 50 latach nieistnienia spowodowanego II wojną światową i decyzją powojennych władz, Senat odegrał ważną rolę w budowaniu polskiej racji stanu i wizerunku odradzającej się Rzeczypospolitej. Inauguracyjne posiedzenie Senatu 4 lipca 1989 r. zapoczątkowało nowy rozdział w historii naszego państwa. To właśnie w Senacie I kadencji zainicjowano reformę samorządową, której efektem były pierwsze wolne wybory samorządowe w maju 1990 r.

Demokracja wróciła do Polski dzięki walce, ofiarom, a wreszcie zwycięstwu „Solidarności”. I właśnie Senat stał się Izbą solidarności polskiego parlamentu, obrońcą suwerenności, demokracji i praworządności.

Po dziś dzień Senat stoi na straży wszystkich instytucji polskiego państwa na rzecz dobra i bezpieczeństwa Polek i Polaków. W Izbie wyższej wypracowywane są nowe rozwiązania legislacyjne, ustawy poddawane są wnikliwej analizie, aby finalne rozwiązania jak najlepiej służyły obywatelom. To tutaj toczą się także merytoryczne dyskusje oraz debaty ekspertów na najważniejsze tematy w wielu obszarach społecznych i politycznych.

Jednym z priorytetów Senatu jest opieka nad Polonią i Polakami za granicą. Naszym celem jest budowa silnej i bezpiecznej Polski dla kolejnych pokoleń. Demokracja, praworządność, pluralizm – to idee, które nam przyświecają.

Szczególne znaczenie ma dla Senatu również edukacja obywatelska. W obliczu wyzwań, przed którymi stoi współczesny świat, zrozumienie, jak działa państwo i jego instytucje, staje się jedną z kluczowych kompetencji, umożliwiającą skuteczną weryfikację fake newsów i wzmacnianie świadomego, odpowiedzialnego, odpornego na manipulację społeczeństwa.

Każdy obywatel ma prawo i powinien wiedzieć, jak tworzy się prawo w Polsce i jak on sam może uczestniczyć w tym procesie. O tym i wielu innych zagadnieniach dowiedzą się Państwo z niniejszej publikacji. Zapraszam do lektury.

Marszałek Senatu RP
Małgorzata Kidawa-Błońska

Senat i jego rola

Czy potrafisz wyobrazić sobie dziś Polskę bez samorządu terytorialnego? Polskę, w której uchwalenie Konstytucji 3 maja nie jest upamiętnione jako święto państwowe? Te rozwiązania – oraz wiele innych ustaw i nowelizacji – zawdzięczamy Senatowi, czyli drugiej Izbie naszego parlamentu, tradycyjnie określanej jako Izba wyższa.

Senat to kolegialny, centralny organ władzy ustawodawczej, wpisany w liczącą ponad pięćset lat tradycję polskiego parlamentaryzmu. Jego podstawowymi zadaniami są rozpatrywanie ustaw przyjętych przez Sejm oraz przedkładanie własnych inicjatyw ustawodawczych.

Senat jest miejscem rzeczowej debaty i wnikliwej analizy prawnej – dlatego bywa nazywany Izbą zadumy i refleksji. Choć oczywiście i tutaj toczą się spory polityczne – będące nieodzowną częścią demokracji – panujący w Senacie prymat umiaru i rozważli sprzyja wypracowywaniu jak najlepszych rozwiązań legislacyjnych, których celem jest poprawa jakości życia obywateli.

WŁADZA

USTAWODAWCZA (LEGISLATYWA)

SEJM I SENAT

WYKONAWCZA (EGZEKUTYWA)

PREZYDENT I RADA MINISTRÓW

SĄDOWNICZA (JUDYKATYWA)

SĄDY I TRYBUNAŁY

Główne funkcje Senatu:

USTROJODAWCZA

Senat współuczestniczy z Sejmem w uchwalaniu konstytucji i jej zmian, a także może przedłożyć projekt ustawy o zmianie konstytucji.

USTAWODAWCZA

Senat, wraz z Sejmem, uczestniczy w procesie stanowienia prawa. Rozpatruje ustawy uchwalane przez Sejm, a także wnosi do Sejmu własne projekty ustaw.

KREACYJNA

Senat ma prawo dokonywania wyboru albo wyrażania zgody na powołanie i odwołanie organów państwowych.

Choć formalnie Senat nie pełni funkcji kontrolnej, Izba ma jednak szereg narzędzi pozwalających na quasi-kontrolę działalności innych instytucji – między innymi rozpatruje sprawozdania i informacje organów państwowych. Przedstawiciele rządu udzielają senatorom informacji podczas prac legislacyjnych. Senatorowie – w oświadczeniach senatorskich – mogą zwrócić się z wnioskami, pytaniami lub uwagami do ministrów oraz przedstawicieli organów i instytucji państwowych i samorządowych, na które adresat oświadczenia musi odpowiedzieć na piśmie w ciągu 30 dni.

Senat wraz z Sejmem tworzy Zgromadzenie Narodowe, które odbiera przysięgę od nowo wybranego Prezydenta RP, może uznać Prezydenta za trwale niezdolnego do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia oraz postawić go w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu. Zgromadzenie Narodowe może zebrać się także w celu wystuchania orędzia Prezydenta.

W demokracji konstytucyjnej dwuizbowość ma istotne znaczenie ustrojowe. Pozwala na konsekwentne przestrzeganie zasady podziału i równowagi władz: ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej. Jej celem jest ochrona praw jednostki przed niebezpieczeństwami wynikającymi z koncentracji władzy. Powierzenie władzy ustawodawczej zarówno Sejmowi, jak i Senatowi ma zapobiec negatywnym skutkom jej skupienia w obrębie większości parlamentarnej.

Historia polskiego parlamentaryzmu pozwala dostrzec powiązanie między dwuizbowością parlamentu a suwerennością państwa w jej tradycyjnym rozumieniu.

dr hab. Ryszard Piotrowski, prof. UW

Kompetencje Senatu

Uchwalanie konstytucji i jej zmian (wraz z Sejmem)

Uchwalanie ustawy wyrażającej zgodę na ratyfikację przez Prezydenta RP umowy międzynarodowej przekazującej organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach (wraz z Sejmem)

Możliwość przedłożenia projektu ustawy o zmianie konstytucji

Rozpatrywanie ustaw uchwalanych przez Sejm

Inicjatywa ustawodawcza, czyli prawo do wniesienia do Sejmu projektu nowej ustawy albo ustawy zmieniającej ustawy już obowiązujące

Występowanie do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskami w sprawach dotyczących zgodności prawa z ustawą zasadniczą (Marszałek Senatu lub grupa 30 senatorów)

Badanie konieczności podjęcia działań ustawodawczych w zakresie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego i wykonywanie orzeczeń TK

Rozpatrywanie petycji

Wyrażanie zgody na zarządzenie przez Prezydenta referendum ogólnokrajowego

Prawo do wystąpienia z wnioskiem do Sejmu o przeprowadzenie referendum ogólnokrajowego

Wyrażenie zgody na powołanie przez Sejm Rzecznika Praw Obywatelskich

Wyrażanie zgody na powołanie i odwołanie przez Sejm:

- Prezesa Najwyższej Izby Kontroli
- Rzecznika Praw Dziecka
- Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych
- Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Wybór 2 senatorów do składu Krajowej Rady Sądownictwa

Powoływanie i odwoływanie 2 członków Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Powoływanie i odwoływanie 3 członków Rady Polityki Pieniężnej

Powoływanie i odwoływanie 1 członka Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji

Powoływanie i odwoływanie 1 członka Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15

Wybór i odwołanie ławników Sądu Najwyższego w liczbie ustalonej przez Kolegium Sądu Najwyższego

Rozpatrywanie sprawozdań oraz informacji przedstawianych przez Trybunał Konstytucyjny, Krajową Radę Sądownictwa, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, Radę Mediów Narodowych oraz Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Opieka nad Polonią i Polakami mieszkającymi za granicą

Rozpatrywanie informacji Rady Ministrów o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w pracach Unii Europejskiej

Współpraca z Radą Ministrów i Sejmem w sprawach związanych z członkostwem Polski w Unii Europejskiej

Zażądanie przedstawienia informacji przez Radę Ministrów i członków Rady Ministrów

Jak stanowione jest prawo?

Jako obywatele musimy przestrzegać obowiązującego w naszym kraju prawa. ***Ignorantia iuris neminem excusat*** – głosi starożytna zasada, aktualna we wszystkich współczesnych ustawodawstwach, zgodnie z którą nieznajomość prawa nie zwalnia z odpowiedzialności za jego złamanie. Skąd mamy wiedzieć, jakie przepisy nas obowiązują? Wszystkie ustawy znajdziemy w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Zanim jednak ustawa zostanie tam opublikowana, musi przejść długą i skomplikowaną ścieżkę legislacyjną.

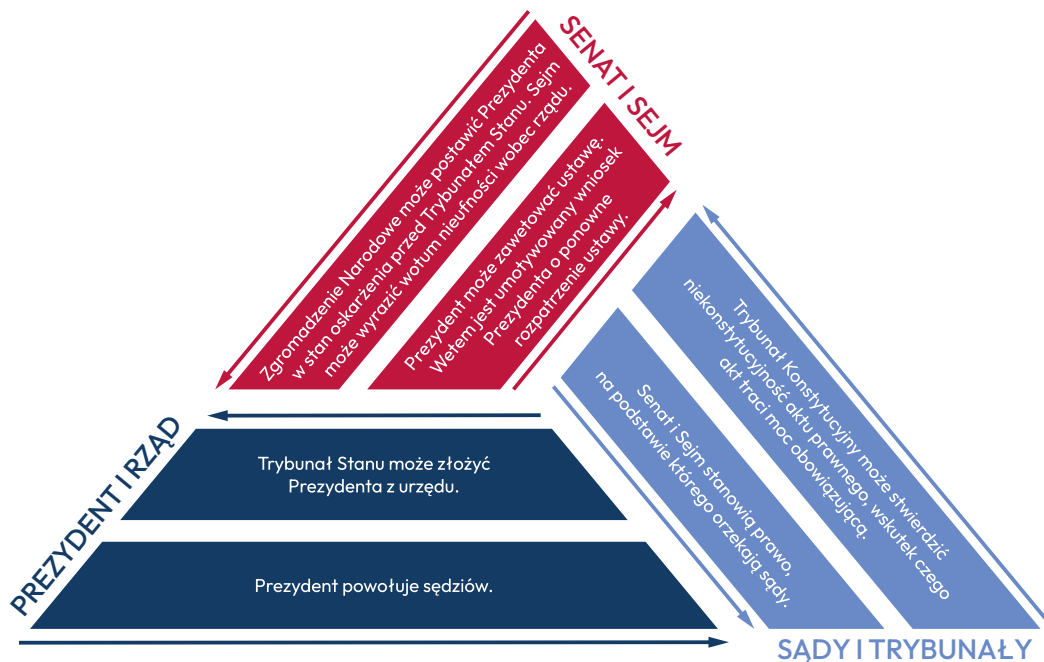

Senat podejmuje inicjatywy ustawodawcze **wykonujące orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.**

Jeśli jakieś przepisy uważamy za niewłaściwe – na przykład za przestarzałe lub niesprawiedliwe – bądź jeśli dostrzegamy potrzebę skodyfikowania norm w obszarze dotąd nieuregulowanym prawnie, możemy – samodzielnie lub za pośrednictwem reprezentujących nas parlamentarzystów – podjąć starania o zmianę obowiązujących przepisów. Prawo do wniesienia projektu nowej ustawy albo projektu ustawy nowelizującej (zmieniającej) nazywane jest prawem do **inicjatywy ustawodawczej**. Skorzystanie z tego prawa polega na złożeniu do Marszałka Sejmu projektu ustawy. Prawo do inicjatywy ustawodawczej przysługuje wyłączenie podmiotom wskazanym w konstytucji, w tym Senatowi.

W Senacie prace nad projektem ustawy może zainicjować komisja lub grupa co najmniej 10 senatorów.

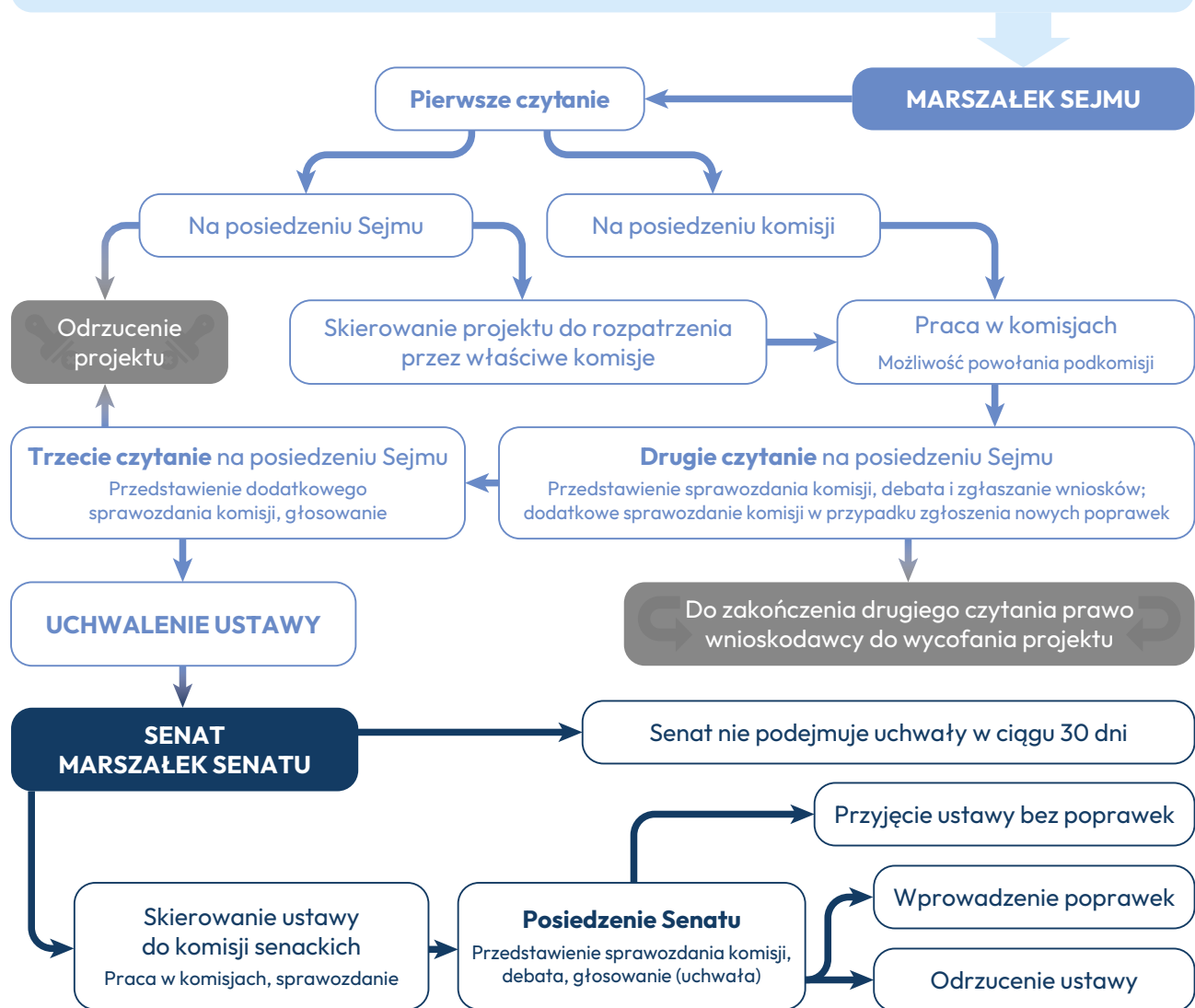
Więcej:

PROCES LEGISL

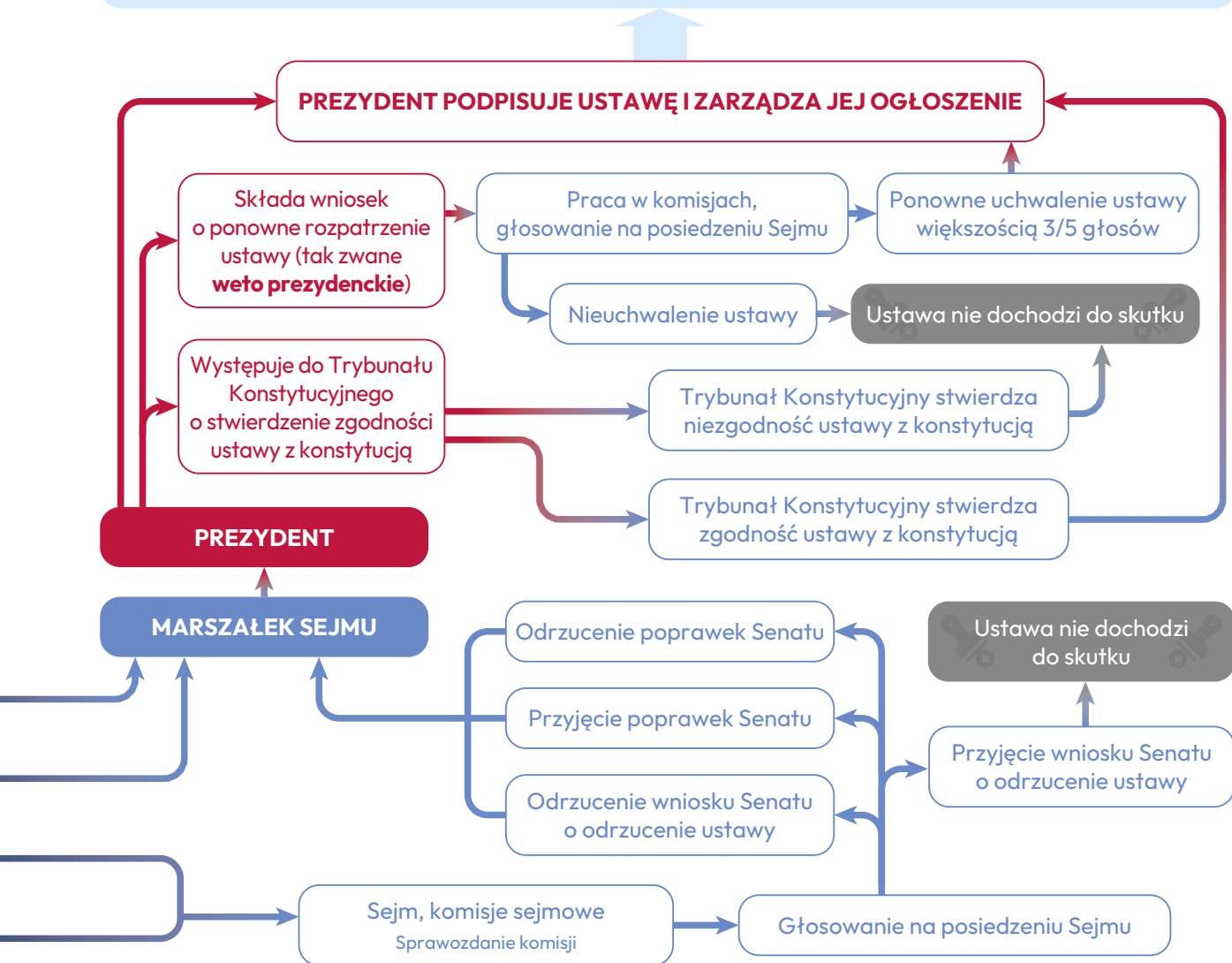
INICJATYWA USTAWODAWCZA

Senat • 15 posłów lub komisja sejmowa • Prezydent • Rada Ministrów • Grupa 100 000 obywateli

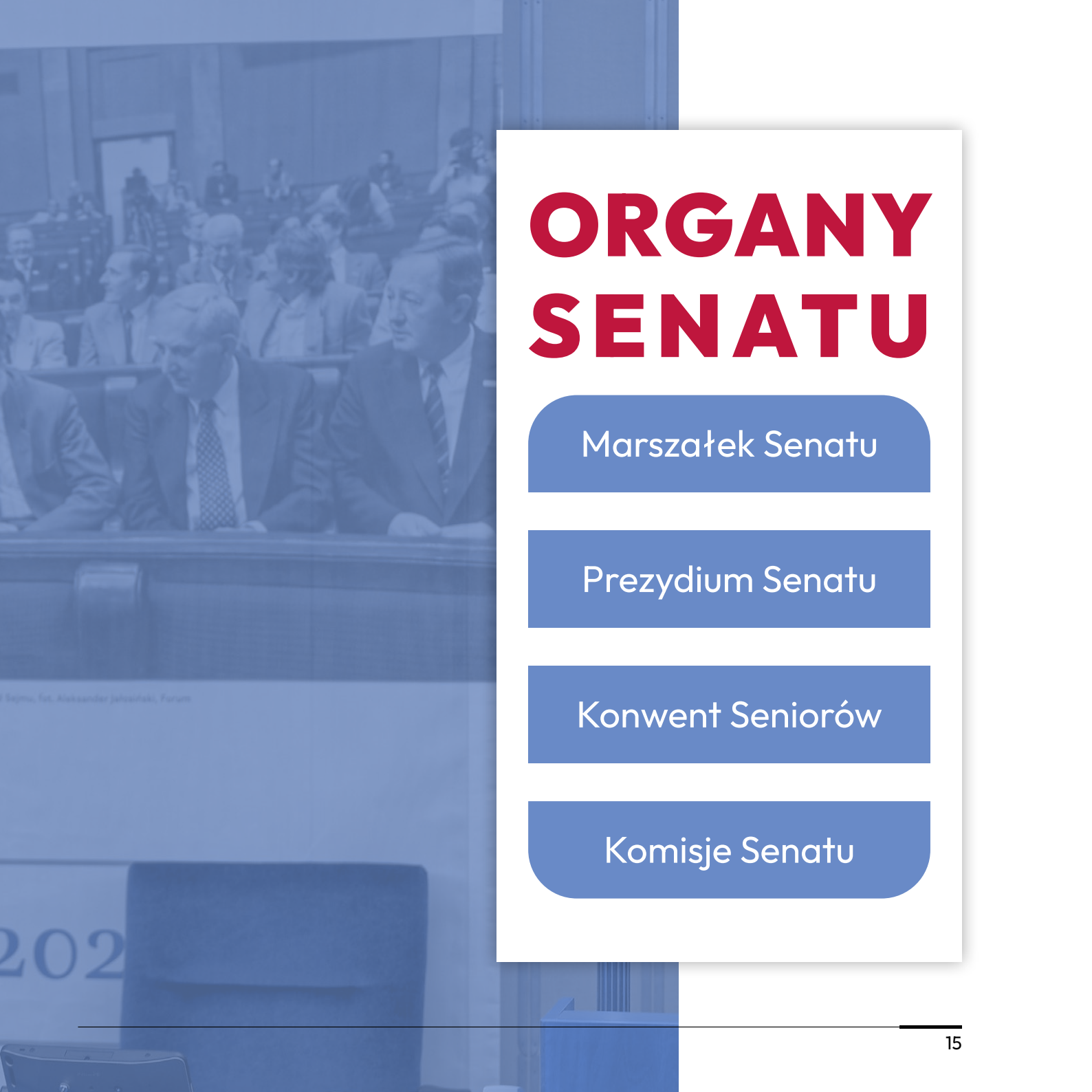
ACYJNY (UPROSZCZONY)

PUBLIKACJA W DZIENNIKU USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Senat – kształtujący historię,
kształtowany przez historię.

ORGANY SENATU

Marszałek Senatu

Prezydium Senatu

Konwent Seniorów

Komisje Senatu

Marszałek *Primus inter pares* Senatu

Marszałek jest jedynym konstytucyjnym organem Senatu – przewodniczy jego obradom, strzeże praw i godności Izby oraz reprezentuje ją na zewnątrz.

Senatorowie wybierają Marszałka spośród własnego grona na pierwszym posiedzeniu bezwzględną większością głosów. Choć w głosowaniach jego głos ma taką samą wagę jak każdego innego senatora, konstytucja i Regulamin Senatu przyznają Marszałkowi wiele dodatkowych kompetencji – dlatego osobę piastującą ten urząd można nazwać „pierwszym pośród równych”.

Marszałek Senatu jest trzecią – po Prezydencie i Marszałku Sejmu – osobą w państwie. W szczególnych okolicznościach może pełnić funkcję głowy państwa.

WYBRANE KOMPETENCJE MARSZAŁKA SENATU

Udziela senatorom pomocy w wykonywaniu mandatu.

Czuwa nad wykonywaniem wobec Senatu konstytucyjnych i ustawowych obowiązków przez organy publiczne oraz inne obowiązane podmioty.

Opiniuje decyzję Prezydenta RP w sprawie skrócenia kadencji Sejmu.

Jest zastępcą przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego.

Może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o stwierdzenie zgodności ustawy z konstytucją.

PREZYDIUM SENATU

- 1 Czuwa nad wykonywaniem obowiązków przez senatorów.
- 2 Zleca komisjom rozpatrzenie spraw w określonym zakresie.
- 3 Opiniuje sprawy wniesione przez Marszałka.
- 4 Określa zasady zlecania zadań publicznych w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą, rozpatruje oferty realizacji tych zadań i zleca ich realizację po zasięgnięciu opinii Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą.
- 5 Wyraża zgodę na odbycie posiedzenia wyjazdowego komisji.
- 6 Dokonuje wykładni Regulaminu Senatu, po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich.
- 7 Określa zasady doradztwa naukowego, powoływania doradców oraz korzystania z opinii i ekspertyz.

Prezydium tworzą **Marszałek i wicemarszałkowie**

Prowadzi sprawy z zakresu stosunków z Sejmem oraz parlamentami innych krajów.

Nadaje bieg sprawom przedkładanym Senatowi.

Przejmuje obowiązki Prezydenta RP, jeżeli nie może ich wykonywać Marszałek Sejmu, tymczasowo do tego powołany.

Kieruje ustawy do rozpatrzenia przez właściwe komisje.

Dokonuje wykładni Regulaminu Senatu oraz decyduje o sposobie jego stosowania w toku obrad.

Ustala plan pracy Senatu, zwołuje posiedzenia oraz ustala projekt porządku obrad, przewodniczy obradom i czuwa nad ich przebiegiem.

MARSZAŁKOWIE SENATU III RZECZYPOSPOLITEJ

ANDRZEJ STELMACHOWSKI I kadencja (1989–1991)	AUGUST CHEŁKOWSKI II kadencja (1991–1993)	ADAM STRUŻIK III kadencja (1993–1997)
ALICJA GRZEŚKOWIAK IV kadencja (1997–2001)	LONGIN PASTUSIAK V kadencja (2001–2005)	BOGDAN BORUSEWICZ VI kadencja (2005–2007) VII kadencja (2007–2011) VIII kadencja (2011–2015)
STANISŁAW KARCZEWSKI IX kadencja (2015–2019)	TOMASZ GRODZKI X kadencja (2019–2023)	MAŁGORZATA KIDAWA-BŁOŃSKA XI kadencja (od 2023)

Konwent Seniorów:

opiniuje projekt porządku obrad Senatu

opiniuje plan pracy oraz wypowiada się w sprawie terminów posiedzeń Senatu

wskazuje potrzebne inicjatywy ustawodawcze

rozpatruje oraz przedstawia wnioski w sprawie sposobu prowadzenia dyskusji lub obrad Senatu

opiniuje projekty uchwał w sprawie powołania i odwołania przewodniczącego komisji

rozpatruje inne sprawy przedstawione przez Marszałka Senatu, Prezydium Senatu lub przedstawicieli klubów i porozumień

Konwent Seniorów tworzą: **Marszałek**, **wicemarszałkowie** oraz **senatorowie** – przedstawiciele klubów senackich, a także **porozumień** (dotyczących wspólnej reprezentacji w Konwencie) oraz **klubów parlamentarnych**, jeżeli skupiają co najmniej 7 senatorów.

Senator – Twój przedstawiciel

Prawo wyboru rządzących przez społeczeństwo jest dziś powszechnie uznawane za główny element teorii i praktyki rządów demokratycznych, „serce demokratycznego procesu” (...). Będąc wpisane w istotę współczesnego państwa demokratycznego, wybory stanowią najważniejszą konsekwencję głoszonej przez konstytucję idei suwerenności narodu (ludu) i wiążącej się z nią zasady reprezentacji politycznej.

Grzegorz Kryszewski, *Prawo wyborcze do parlamentu. Status prawny posłów i senatorów*,
[w:] *Prawo konstytucyjne*, red. Stanisław Bożyk, Białystok 2014, s. 171.

Senator jest przede wszystkim reprezentantem swoich wyborców. Wykonując mandat, powinien – zgodnie ze ślubowaniem – „**rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej**”.

Od 2011 r. **senatorowie wybierani są w 100 jednomandatowych okręgach wyborczych**. Oznacza to, że senatorem zostaje osoba, która w danym okręgu wyborczym uzyskała największą liczbę głosów. Senatorowie dysponują zatem bardzo silnym mandatem demokratycznym.

Aby kandydować w wyborach do Senatu, należy (najpóźniej w dniu wyborów) ukończyć 30 lat i mieć bierne prawo wyborcze. O ważności wyborów rozstrzyga Sąd Najwyższy. Przed rozpoczęciem sprawowania mandatu, na pierwszym posiedzeniu nowo wybranego Senatu, senator składa ślubowanie.

Najważniejszym obowiązkiem senatora jest udział w posiedzeniach Senatu i jego organów. Senatorowie powinni informować wyborców o swojej pracy i działalności Senatu.

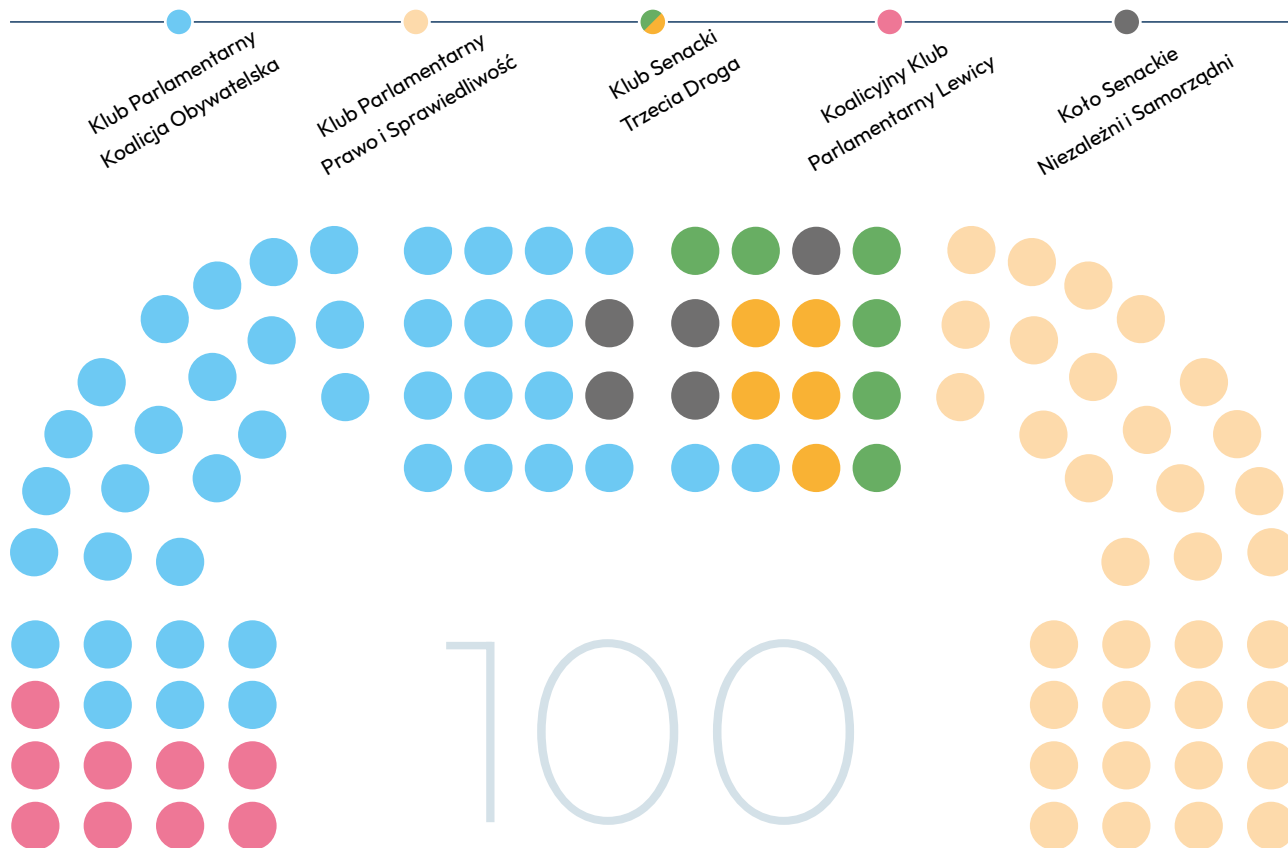
W przypadku wygaśnięcia mandatu w danym okręgu przeprowadza się wybory uzupełniające.

Senatorowie łączą się w **kluby i koła senatorskie**. Zgodnie z Regulaminem Senatu **klub** musi liczyć co najmniej **7 senatorów**. Do utworzenia **koła** potrzeba **3 senatorów**.

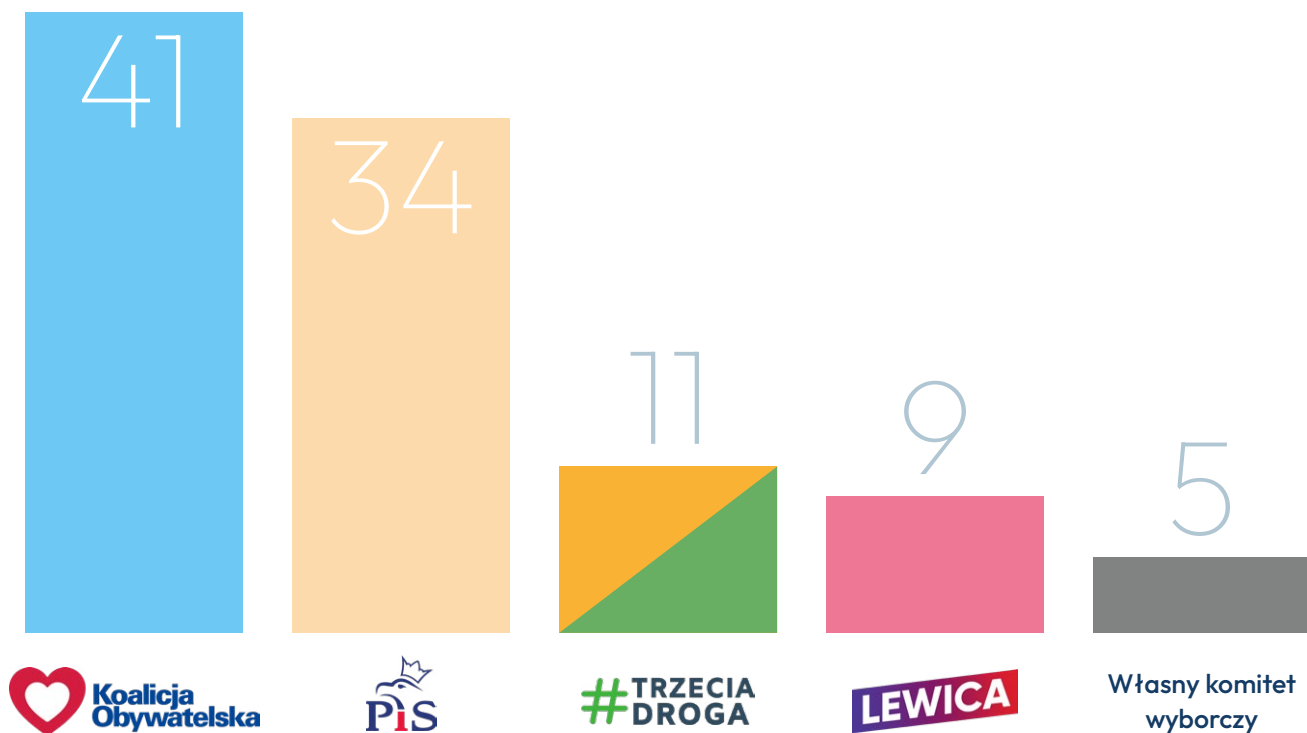
Senator ma prawo podjąć interwencję w organie administracji rządowej, organie jednostki samorządu terytorialnego, zakładzie lub przedsiębiorstwie państwowym, organizacji społecznej, a także w podmiotach sektora prywatnego, którą wnosi we własnym imieniu albo w imieniu wyborcy, jak również zaznajamiać się z tokiem załatwiania tej interwencji.

Senat XI kadencji

Senatorowie XI kadencji zostali wybrani 15 października 2023 r. Większość w Senacie – 66 mandatów – uzyskał tak zwany **pakt senacki**, tworzony przez Koalicję Obywatelską, Trzecią Drogę, Nową Lewicę oraz kilku kandydatów startujących z własnych komitetów. Jedynym ugrupowaniem opozycyjnym jest Prawo i Sprawiedliwość, które zdobyło 34 mandaty.

Podział mandatów według komitetów wyborczych:

Dane na początek kadencji.

Senatorowie XI kadencji po wręczeniu przez Państwową Komisję Wyborczą zaświadczeń o wyborze na senatora, 27 października 2023 r.

Marszałek Senatu XI kadencji

MAŁGORZATA KIDAWA-BŁOŃSKA

Ukończyła studia socjologiczne na Wydziale Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. Karierę zawodową związała z filmem i kulturą. Pracowała w dziale literackim Studia Filmowego im. Karola Irzykowskiego, a w latach 1994–2005 była producentem filmowym w Gambit Production. Wspólnie z mężem produkowała filmy i programy telewizyjne. Ich największym przedsięwzięciem był „Skazany na bluesa”.

Pracę w samorządzie rozpoczęła jako radna Rady m.st. Warszawy i członkini Komisji Kultury. W 2005 r. została wybrana na posła z okręgu warszawskiego z listy PO. Od 2021 r. pełni funkcję wiceprzewodniczącej Platformy Obywatelskiej.

Zasiadała w sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu, była też przewodniczącą klubowego zespołu do spraw zapłodnienia *in vitro*. W 2010 r. została rzecznikiem prasowym w kampanii prezydenckiej Bronisława Komorowskiego. W latach 2014–2015 była sekretarzem stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Pełniła funkcję rzecznika prasowego rządu Donalda Tuska, następnie rządu Ewy Kopacz. W 2015 r. została wybrana na Marszałka Sejmu VII kadencji. Była wicemarszałkiem Sejmu VIII i IX kadencji.

W wyborach parlamentarnych 15 października 2023 r. uzyskała mandat senatora w okręgu nr 43.

Wicemarszałkowie Senatu XI kadencji

Magdalena **Biejał**

Rafał **Grupiński**

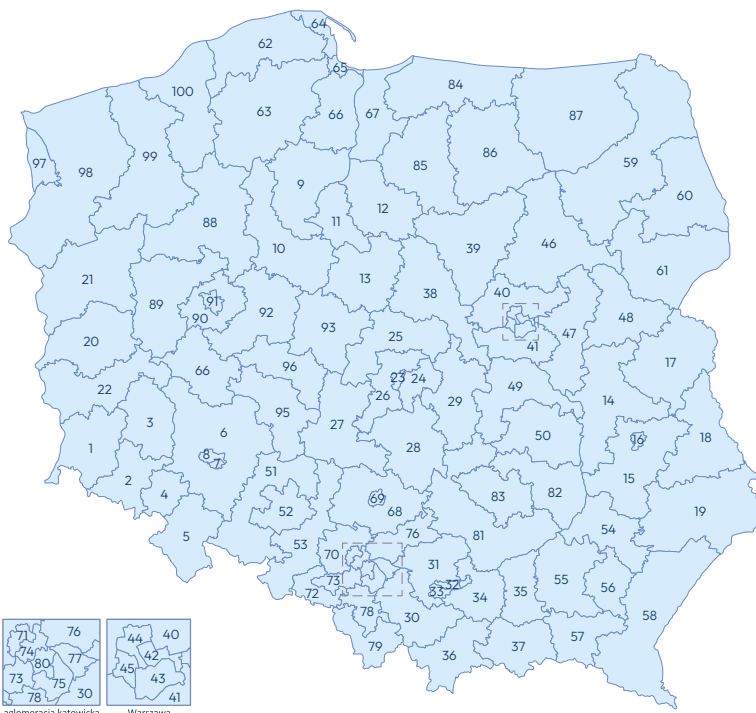
Michał **Kamiński**

Maciej **Żywno**

Marszałkiem senio-
rem Senatu
XI kadencji
jest **Michał
Seweryński**.
Prezydent
powołuje
na marszałka
seniora najstar-
szego wiekiem
senatora.

OKRĘG 1 Waldemar Witkowski

OKRĘG 2 Marcin Zawila

OKRĘG 3 Małgorzata Sekuła-Szmajdzińska

OKRĘG 4 Agnieszka Kołacz-Leszczyńska

OKRĘG 5 Aleksander Szwed

OKRĘG 6 Kazimierz Michał Ujazdowski

OKRĘG 7 Grzegorz Schetyna

OKRĘG 8 Barbara Zdrojewska

OKRĘG 9 Andrzej Kobiak

OKRĘG 10 Ryszard Brejza

OKRĘG 11 Tomasz Lenz

OKRĘG 12 Ryszard Bober

OKRĘG 13 Stanisław Pawlak

OKRĘG 14 Stanisław Gogacz

OKRĘG 15 Grzegorz Czelej

OKRĘG 16 Jacek Trela

OKRĘG 17 Grzegorz Bierecki

OKRĘG 18 Józef Zając

OKRĘG 19 Jerzy Chróścikowski

OKRĘG 20 Mirosław Różański

OKRĘG 21 Władysław Komarnicki

OKRĘG 22 Wadim Tyszkiewicz

OKRĘG 23 Artur Dunin

OKRĘG 24 Krzysztof Kwiatkowski

OKRĘG 25 Przemysław Błaszczyk

OKRĘG 26 Marcin Karpiński

OKRĘG 27 Michał Seweryński

OKRĘG 28 Wiesław Dobkowski

OKRĘG 29 Rafał Ambrozik

OKRĘG 30 Andrzej Pająk

OKRĘG 31 Marek Pęk

OKRĘG 32 Jerzy Fedorowicz

OKRĘG 33 Monika Jadwiga Piątkowska

OKRĘG 34 Włodzimierz Bernacki

OKRĘG 35 Kazimierz Wiatr

OKRĘG 36 Jan Hamerski

OKRĘG 37 Wiktor Durlak

OKRĘG 38 Waldemar Pawlak

OKRĘG 39 Krzysztof Bieńkowski

OKRĘG 40 Jolanta Hibner

OKRĘG 41 Michał Kamiński

OKRĘG 42 Marek Borowski

OKRĘG 43 Małgorzata Kidawa-Błońska

OKRĘG 44 Adam Bodnar

OKRĘG 45 Magdalena Biejał

OKRĘG 46 Robert Mamątow

OKRĘG 47 Maciej Górski

OKRĘG 48 Waldemar Kraska

OKRĘG 49 Stanisław Karczewski

OKRĘG 50	Wojciech Skurkiewicz
OKRĘG 51	Tadeusz Jarmuziewicz
OKRĘG 52	Piotr Woźniak
OKRĘG 53	Beniamin Godyla
OKRĘG 54	Janina Sagatowska
OKRĘG 55	Zdzisław Pupa
OKRĘG 56	Józef Jodłowski
OKRĘG 57	Alicja Zajęc
OKRĘG 58	Mieczysław Golba
OKRĘG 59	Marek Komorowski
OKRĘG 60	Maciej Żywno
OKRĘG 61	Anna Bogucka
OKRĘG 62	Kazimierz Kleina
OKRĘG 63	Anna Górska
OKRĘG 64	Stawomir Rybicki
OKRĘG 65	Bogdan Borusewicz
OKRĘG 66	Ryszard Świlski
OKRĘG 67	Leszek Czarnobaj
OKRĘG 68	Ryszard Majer
OKRĘG 69	Wojciech Konieczny
OKRĘG 70	Zygmunt Frankiewicz
OKRĘG 71	Halina Bieda
OKRĘG 72	Henryk Piotr Siedlaczek
OKRĘG 73	Piotr Mastowski
OKRĘG 74	Gabriela Morawska-Stanecka
OKRĘG 75	Andrzej Dziuba
OKRĘG 76	Beata Matecka-Libera

OKRĘG 77	Joanna Sekuła
OKRĘG 78	Agnieszka Gorgoń-Komor
OKRĘG 79	Andrzej Kalata
OKRĘG 80	Maciej Kopiec
OKRĘG 81	Jacek Włosowicz
OKRĘG 82	Jarosław Rusiecki
OKRĘG 83	Krzysztof Stoń
OKRĘG 84	Jerzy Wcisła
OKRĘG 85	Gustaw Marek Brzezina
OKRĘG 86	Ewa Monika Kaliszuk
OKRĘG 87	Jolanta Piotrowska
OKRĘG 88	Adam Szejnfeld
OKRĘG 89	Jan Filip Libicki
OKRĘG 90	Waldy Dzikowski
OKRĘG 91	Rafał Grupiński
OKRĘG 92	Grzegorz Fedorowicz
OKRĘG 93	Leszek Galemba
OKRĘG 94	Wojciech Ziemniak
OKRĘG 95	Ewa Matecka
OKRĘG 96	Janusz Pęcherz
OKRĘG 97	Tomasz Grodzki
OKRĘG 98	Magdalena Kochan
OKRĘG 99	Janusz Gromek
OKRĘG 100	Stanisław Gawłowski

Dane na dzień: 26 marca 2025 r.

Ko mi sje

se na ckie

Komisje są organami Senatu powołanymi do rozpatrywania i opracowywania spraw z własnej inicjatywy oraz przekazanych im przez **Senat, Marszałka Senatu** lub **Prezydium Senatu**.

Zanim ustawa trafi pod obrady Senatu, najpierw jest ona rozpatrywana przez właściwą przedmiotowo komisję, która następnie przedstawia sprawozdanie, a w nim rekomenduje Senatowi odrzucenie ustawy, przyjęcie ustawy bez poprawek albo uchwalenie poprawek do ustawy.

Komisje zajmują również stanowiska co do prawidłowości wprowadzania w życie i sposobu wykonywania ustaw.

W XI kadencji Senatu powołano 20 komisji stałych.

Komisja Budżetu i Finansów Publicznych

Komisja Edukacji

Komisja Gospodarki Narodowej i Innowacyjności

Komisja Infrastruktury

Komisja Klimatu i Środowiska

Komisja Kultury
i Środków Przekazu

Komisja Nauki

Komisja Obrony
Narodowej

Komisja Petycji

Komisja Praw Człowieka
i Praworządności

Komisja Regulaminowa,
Etyki i Spraw Senatorskich

Komisja Rodziny, Polityki
Senioralnej i Społecznej

Komisja Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

Komisja Samorządu
Terytorialnego
i Administracji Państwowej

Komisja Sportu

Komisja Spraw
Emigracji i Łączności
z Polakami za Granicą

Komisja Spraw
Unii Europejskiej

Komisja Spraw
Zagranicznych

Komisja
Ustawodawcza

Komisja Zdrowia

Obrady komisji są jawne, z wyjątkiem szczególnych przypadków, w których komisja obraduje na posiedzeniu zamkniętym.

Senator może być członkiem **nie więcej niż dwóch komisji stałych**, a także może brać udział w pracach innych komisji, lecz bez prawa głosowania.

SENAT

OSTOJA DEMOKRACJI

Dyplomacja parlamentarna

Aktywność międzynarodowa Senatu i senatorów stanowi wartościowe uzupełnienie polityki zagranicznej prowadzonej przez Radę Ministrów. Zaangażowanie parlamentarzystów w sprawy z zakresu stosunków międzypaństwowych zwiększa demokratyczną kontrolę nad tym obszarem i wzbogaca formy działań dyplomatycznych, dlatego bywa nazywane **dyplomacją parlamentarną**.

Wizyty przewodniczących izb oraz delegacji parlamentu za granicą

Bilateralne i multilateralne spotkania parlamentarne

Przyjmowanie w parlamencie oficjalnych wizyt najwyższych przedstawicieli innych państw (głów państw, przewodniczących parlamentów, premierów, ministrów spraw zagranicznych)

Działalność parlamentarnych grup przyjaźni

Przyjmowanie wizyt parlamentarzystów z innych państw

Spotkania z przedstawicielami organizacji międzynarodowych i instytucji europejskich

Udział parlamentarzystów w pracach zgromadzeń parlamentarnych organizacji międzynarodowych oraz stowarzyszeń międzyparlamentarnych

Udział parlamentarzystów w międzynarodowych konferencjach

Uchwały izb w sprawach międzynarodowych

Spotkania z ambasadorami

Z deklaracji przyjętej na Drugiej Światowej Konferencji Przewodniczących Parlamentów w Nowym Jorku:

Podkreślamy, że parlamenty muszą być aktywne w sprawach międzynarodowych nie tylko poprzez współpracę międzyparlamentarną i dyplomację parlamentarną, lecz także poprzez udział w międzynarodowych negocjacjach i ich monitorowanie, nadzorowanie i egzekwowanie tego, co zostało przyjęte przez rządy, oraz zapewnienie przestrzegania krajowych norm i praworządności.

Szczyt przewodniczących parlamentów państw Grupy Wyszehradzkiej, 28 lutego 2024 r.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej współpracuje z parlamentami innych państw. Uczestniczy także w pracach gremiów wielostronnych, w tym między innymi: Unii Międzyparlamentarnej, zgromadzeń parlamentarnych Rady Europy, NATO, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Inicjatywy Środkowoeuropejskiej i Unii dla Śródziemnomorza czy Konferencji Parlamentarnej Morza Bałtyckiego.

Stałe delegacje parlamentarne obradują wspólnie z parlamentami Litwy, Ukrainy, Mołdawii i Gruzji.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej jest także członkiem Stowarzyszenia Senatów Europy.

Spotkanie przewodniczących Konferencji Komisji ds. Unijnych Parlamentów Unii Europejskiej (COSAC) w Senacie RP inaugurujące parlamentarny wymiar polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej, 27 stycznia 2025 r.

Marszałek Senatu przy wielu okazjach spotyka się z przedstawicielami państw, które utrzymują stosunki dyplomatyczne z naszym krajem.

Marszałek uczestniczy także w corocznych naradach kierowników polskich placówek dyplomatycznych.

Ambasadorowie po akredytacji i objęciu placówki często składają wizytę w Senacie.

Spotkanie marszałek Senatu RP Małgorzaty Kidawy-Błońskiej z przewodniczącym Senatu Rumunii Mirceą Abrudeanem, 13 stycznia 2026 r.

Spotkanie wicemarszałka Senatu Rafała Grupińskiego z członkami Międzyparlamentarnej Grupy Przyjaźni Francusko-Polskiej Senatu Republiki Francuskiej, 25 września 2024 r.

Spotkanie wicemarszałka Senatu Macieja Żywno z ambasadorem Jemenu Mervat Mojali, 17 kwietnia 2024 r.

Spotkanie wicemarszałka Senatu Michała Kamińskiego z prezesem Europejskiego Trybunału Obrachunkowego Tonym Murphym, 6 lutego 2024 r.

Spotkanie wicemarszałkini Senatu Magdaleny Biejał z ministrem spraw zagranicznych Sri Lanki Alim Sabrym, 18 lipca 2024 r.

Wizyta w Senacie RP przewodniczącej Parlamentu Europejskiego Roberty Metsoli, 15 lutego 2024 r.

SOLIDARNI Z UKRAINĄ

Senat od początku pełnoskalowej rosyjskiej napaści wspiera Ukrainę i jej mieszkańców. Senatorowie podejmują liczne działania legislacyjne, uchwałodawcze i dyplomatyczne – zarówno na rzecz wzmocnienia obronności Ukraińców, jak i pomocy uchodźcom – a także włączają się w zbiórki i akcje charytatywne. Podkreślają przy tym, że niepodległość i integralność terytorialna Ukrainy są gwarantem bezpieczeństwa naszego państwa, a jej zwycięstwo w wojnie z Rosją jest polską racją stanu.

Przemówienie marszałek Senatu Małgorzaty Kidawy-Błońskiej przed Radą Najwyższą Ukrainy, 24 maja 2024 r.

Uchwały Senatu:

- 1 **w sprawie wsparcia Ukrainy**
– 4 lutego 2022 r.
- 2 **w sprawie europejskich aspiracji Ukrainy** – 9 marca 2022 r.
- 3 **o uznaniu władz Federacji Rosyjskiej za reżim terrorystyczny** – 26 października 2022 r.
- 4 **w rocznicę agresji Rosji na Ukrainę**
– 21 lutego 2023 r.
- 5 **potępiająca nielegalne deportacje dzieci ukraińskich do Rosji** – 30 marca 2023 r.
- 6 **w sprawie członkostwa Ukrainy w NATO**
– 11 maja 2023 r.
- 7 **w sprawie ustawy o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw**
– 7 sierpnia 2025 r.

Wizyta prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zełenskiego w Senacie, 19 grudnia 2025 r.

Wybrane ustawy:

1

o pomocy obywatelom Ukrainy
w związku z konfliktem zbrojnym
na terytorium tego państwa

– 12 marca 2022 r.

2

o szczególnych regulacjach w zakresie
transportu i gospodarki morskiej
w związku z konfliktem zbrojnym
na terytorium Ukrainy

– 13 marca 2022 r.

3

o szczególnych rozwiązaniach w zakresie
przeciwdziałania agresji na Ukrainę
oraz służących ochronie bezpieczeństwa
narodowego

– 13 kwietnia 2022 r.

Wizyta marszałków Senatu i Sejmu w Ukrainie
w 3. rocznicę wyzwolenia Buczy, 31 marca 2025 r.

Wizyta marszałka Senatu X kadencji Tomasza Grodzkiego
i przewodniczącego Senatu Parlamentu Republiki Czeskiej
Miloša Vystrčila wraz z delegacjami w Ukrainie, 14 kwietnia 2022 r.

Senat i Polonia

Tradycja opieki Izby wyższej nad Polonią i Polakami za granicą sięga dwudziestolecia międzywojennego, kiedy to pod auspicjami Senatu odbyły się pierwsze zjazdy Polaków z zagranicy oraz powstał Światowy Związek Polaków z Zagranicy „Światpol”, skupiający większość środowisk polonijnych.

Odrodzony w 1989 r. Senat ponownie objął pieczę nad rodakami za granicą – zarówno na Zachodzie, gdzie Polacy emigrowali najczęściej ze względów ekonomicznych lub politycznych, jak i tymi na Wschodzie, którzy na skutek represji bądź zmiany granic znaleźli się poza terytorium Polski. W 1990 r. powstało Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”, którego prezesem został marszałek Senatu I kadencji Andrzej Stelmachowski – obecnie patron tej organizacji.

Senat XI kadencji kontynuuje bogaty dorobek izby w działaniach na rzecz Polonii.

Już na początku kadencji marszałek Senatu Małgorzata Kidawa-Błońska ogłosiła konkurs „Senat – Polonia 2024” na realizację zadań publicznych w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą o łącznej wartości 10 milionów złotych. Budżet edycji 2026 zwiększył się siedmiokrotnie – wyniósł ponad 70 milionów złotych.

Pani marszałek odnowiła także tradycję Polonijnej Rady Konsultacyjnej, powołując ją 25 września 2024 r. W grudniu 2025 roku powołana została Młodzieżowa Rada Polonijna. W skład Rad wchodzi po 16 liderów polonijnych z różnych zakątków świata. Corocznie organizowany jest również konkurs dla dziennikarzy polskich i polonijnych.

Senatorowie spotykają się z rodakami podczas wizyt zagranicznych, a także podejmują w parlamencie przedstawicieli organizacji polonijnych. Marszałek Senatu sprawuje honorowy patronat nad wieloma inicjatywami propolonijnymi.

O utrzymanie więzi Polaków z krajem oraz ich status w państwach zamieszkania dba **Komisja Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą**.

Spotkanie marszałek Senatu Małgorzaty Kidawy-Błońskiej oraz senator Haliny Biedy z uczniami polskich szkół w Czeskim Cieszynie, 2 maja 2024 r.

Inicjatywy legislacyjne Senatu stanowią ważny aspekt polityki państwa wobec Polonii i Polaków za granicą, którym Izba wyższa umożliwiła między innymi udział w II turze wyborów prezydenckich. Senat wprowadził poprawki do ustawy o Karcie Polaka oraz do ustawy o repatriacji, na mocy której nasi rodacy – zwłaszcza z Kazachstanu i innych azjatyckich regionów byłego ZSRR – mogli powrócić do ojczyzny. **Dzięki Senatowi 2 maja obchodzimy Dzień Polonii i Polaków za Granicą.**

KIERUNKI DZIAŁAŃ SENATU NA RZECZ POLONII I POLAKÓW ZA GRANICĄ:

- 1 aktywizacja młodego pokolenia Polonii i Polaków mieszkających za granicą
- 2 wzmacnianie pozycji środowisk polskich i polonijnych w krajach zamieszkania
- 3 wspieranie i rozwój mediów polonijnych
- 4 działania na rzecz edukacji polonijnej
- 5 promocja Polski i kultury polskiej oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego za granicą
- 6 działania na rzecz Polaków na Wschodzie
- 7 rozwój istniejących i tworzenie nowych struktur polonijnych

Źródło: Uchwała nr 16 Prezydium Senatu z dnia 14 listopada 2024 r. w sprawie określenia kierunków działań na rzecz Polonii i Polaków za granicą w latach 2025–2027.

Uroczystość powołania Polonijnej Rady Konsultacyjnej przy Marszałku Senatu, 25 września 2024 r.

Senat – miejsce

W Senacie toczą się nie tylko prace legislacyjne. Izba wyższa stała się także miejscem dyskusji ekspertów, forum debaty w ważnych sprawach społecznych i ośrodkiem wydarzeń kulturalnych.

Senat organizuje wiele seminariów i konferencji poświęconych sprawom istotnym dla opinii publicznej, między innymi na temat praw kobiet, nowych technologii, onkologii i zmian klimatycznych. Regularnie odbywają się tu także debaty z młodzieżą.

W budynku Senatu prezentowane są liczne wystawy, nawiązujące do ważnych rocznic i wydarzeń historycznych, przypominające działalność ustanowianych przez Izbę patronów roku, a także zwracające uwagę na istotne zagadnienia takie jak energetyka jądrowa, obronność czy ochrona zdrowia.

spotkań

Otwarcie wystawy „Tischner – doświadczenie 2025”, 11 czerwca 2025 r.

IX sesja Obywatelskiego Parlamentu Seniorów, 15 lipca 2024 r.

Debata młodzieży „Senat na Ty”, 7 czerwca 2024 r.

Dzień otwarty w Senacie z okazji Narodowego Świąta Niepodległości, 11 listopada 2025 r.

Szczyt zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, 15 lutego 2024 r.

Izba patronuje również akcjom edukacyjnym, konkursom i innym przedsięwzięciom promującym polskie tradycje parlamentarne oraz wiedzę o historii i polityce. Corocznie organizowany jest ogólnopolski konkurs wiedzy o Senacie. Grupy zwiedzające parlament mogą skorzystać z bogatej oferty edukacyjnej Kancelarii Senatu, obejmującej na przykład lekcję o obowiązkach i prawach parlamentarzystów, warsztaty z liczenia głosów w systemie proporcjonalnym czy kostiumową symulację obrad senatu staropolskiego.

Senat blisko Ciebie

Jak możesz
włączyć się
w działania
Izby wyższej

Senat poprzez działalność ustawodawczą ma wpływ na tworzenie i modyfikację przepisów, które regulują wiele aspektów naszego życia – od systemu edukacji po prawo pracy. Dzięki szczegółowej analizie ustaw i wnoszeniu poprawek Senat przyczynia się do poprawy jakości przepisów w różnych aspektach – systemowym, merytorycznym i technicznym – oraz zapewnia, że przepisy są zgodne z wolą ustawodawcy i odpowiadają interesowi publicznemu.

Jednakże wpływ Senatu na życie obywateli nie kończy się na samym procesie legislacyjnym. Izba wyższa otwiera dla nich swoje drzwi. Choć z pozoru może wydawać się odległa i niedostępna, w rzeczywistości oferuje wiele możliwości zaangażowania się.

Senat to instytucja, która jest blisko Ciebie, a Ty możesz być blisko niej. Oglądaj transmisje, bierz udział w obradach jako obserwator, śledź profile senackie w mediach społecznościowych i nie przegap okazji, by odwiedzić Izbę wyższą podczas specjalnych wydarzeń. **Warto wykorzystać te możliwości, aby stać się świadomym i aktywnym obywatelem.**

Rezerwuj wycieczki i odwiedzaj Senat w dniach otwartych. Zobacz miejsca, w których podejmuje się kluczowe dla kraju decyzje. Warto również zwrócić uwagę na wydarzenia takie jak Noc Muzeów, podczas których Senat otwiera drzwi dla zwiedzających i oferuje specjalne atrakcje.

Informacje o zwiedzaniu: senat.edu.pl/edukacja/zwiedzanie/informacje-o-zwiedzaniu/

System rezerwacji wycieczek: senat.edu.pl/edukacja/zwiedzanie/system-rezerwacji-wycieczek

Skorzystaj z prawa do złożenia petycji.

Petycje są formalnymi uwagami, prośbami lub sugestiami skierowanymi do Senatu w sprawach dotyczących Twoich interesów czy problemów. Dają Ci realną możliwość wpływania na działania podejmowane przez Izbę.

Petycje do Senatu można kierować na adres:

Kancelaria Senatu
Dział Petycji i Korespondencji
ul. Wiejska 6/8
00-902 Warszawa

lub drogą elektroniczną:

petycje@senat.gov.pl

Obserwuj nas w mediach społecznościowych.

Bądź na bieżąco i otrzymuj informacje o ważnych wydarzeniach.

Sprawdź swoją wiedzę o Senacie

Tylko jedna odpowiedź jest poprawna.

1. Jaką funkcję pełni Senat w systemie organów władzy publicznej?

- ☐ (A) Organ władzy wykonawczej
- ☐ (B) Organ władzy ustawodawczej
- ☐ (C) Organ władzy sądowniczej
- ☐ (D) Organ doradczy

2. Ilu senatorów zasiada w Senacie?

- ☐ (A) 100
- ☐ (B) 200
- ☐ (C) 150
- ☐ (D) 120

3. Kadencja senatora trwa:

- ☐ (A) 2 lata
- ☐ (B) 4 lata
- ☐ (C) 5 lat
- ☐ (D) 6 lat

4. Jakie są główne zadania Senatu?

- ☐ (A) Wykonywanie ustaw i kontrolowanie rządu
- ☐ (B) Rozpatrywanie ustaw
- ☐ (C) Reprezentowanie Polski na arenie międzynarodowej
- ☐ (D) Rozstrzyganie sporów sądowych

5. Jakie są zasady wyboru senatorów?

- ☐ (A) Senatorów wybiera się w wyborach proporcjonalnych.
- ☐ (B) Senatorów wybiera się w wyborach większościowych.
- ☐ (C) Senatorów mianuje Prezydent RP.
- ☐ (D) Senatorów wyznacza Sejm.

6. Ile czasu od dnia przekazania ustawy ma Senat na jej rozpatrzenie w trybie zwykłym?

- ☐ A 30 dni ☐ B 45 dni ☐ C 21 dni ☐ D całą kadencję

7. Kto zwołuje pierwsze posiedzenie Senatu w danej kadencji?

- ☐ A Marszałek Senatu ☐ B Prezydent RP ☐ C Najstarszy wiekiem senator ☐ D Prezes Rady Ministrów

8. Kto ma prawo do składania petycji do Senatu?

- ☐ A Tylko posłowie ☐ B Każdy obywatel oraz osoby prawne ☐ C Tylko senatorowie ☐ D Tylko organizacje pozarządowe

9. Kandydat w wyborach do Senatu, najpóźniej w dniu wyborów, musi mieć ukończone:

- ☐ A 18 lat ☐ B 21 lat ☐ C 30 lat ☐ D 35 lat

10. Co się dzieje, gdy Senat odrzuca ustawę przyjętą przez Sejm?

- ☐ A Ustawa trafia do Trybunału Konstytucyjnego. ☐ B Ustawa nie wchodzi w życie. ☐ C Ustawa wymaga dodatkowej procedury w Sejmie. ☐ D Ustawa jest przesyłana do Prezydenta.

11. Ile jest okręgów wyborczych do Senatu?

- ☐ A 40 ☐ B 50 ☐ C 100 ☐ D 90

12. Wszystkie ustawy publikowane są w:

- ☐ A Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej ☐ B Regulaminie Sejmu ☐ C Regulaminie Senatu ☐ D „Dzienniku Gazecie Prawnej”

13. Senat podejmuje postępowanie w sprawie inicjatywy ustawodawczej na wniosek:

- ☐ A Każdego senatora ☐ B Wicemarszałka Senatu z ramienia największego klubu ☐ C Grupy co najmniej 7 senatorów ☐ D Komisji lub co najmniej 10 senatorów

14. W wyborach do Senatu może startować osoba, której kandydatura zostanie poparta podpisami:

- ☐ A 1 tys. obywateli ☐ B 2 tys. obywateli ☐ C 5 tys. obywateli ☐ D 10 tys. obywateli

Odpowiedzi: 1B, 2A, 3B, 4B, 5B, 6A, 7B, 8B, 9C, 10C, 11C, 12A, 13D, 14B

SPIS T

Słowo wstępne
Marszałek Senatu

s. 3

Senat
i jego rola

s. 4

Jak stanowione
jest prawo?

s. 10

Komisje
senackie

s. 30

Dyplomacja
parlamentarna

s. 34

Senat
i Polonia

s. 40

RESC

Marszałek Senatu –
primus inter pares

s. 16

Senator – Twój
przedstawiciel

s. 20

Senat
XI kadencji

s. 22

Senat – miejsce
spotkań

s. 44

Senat blisko Ciebie:
jak możesz włączyć
się w działania Izby
wyższej

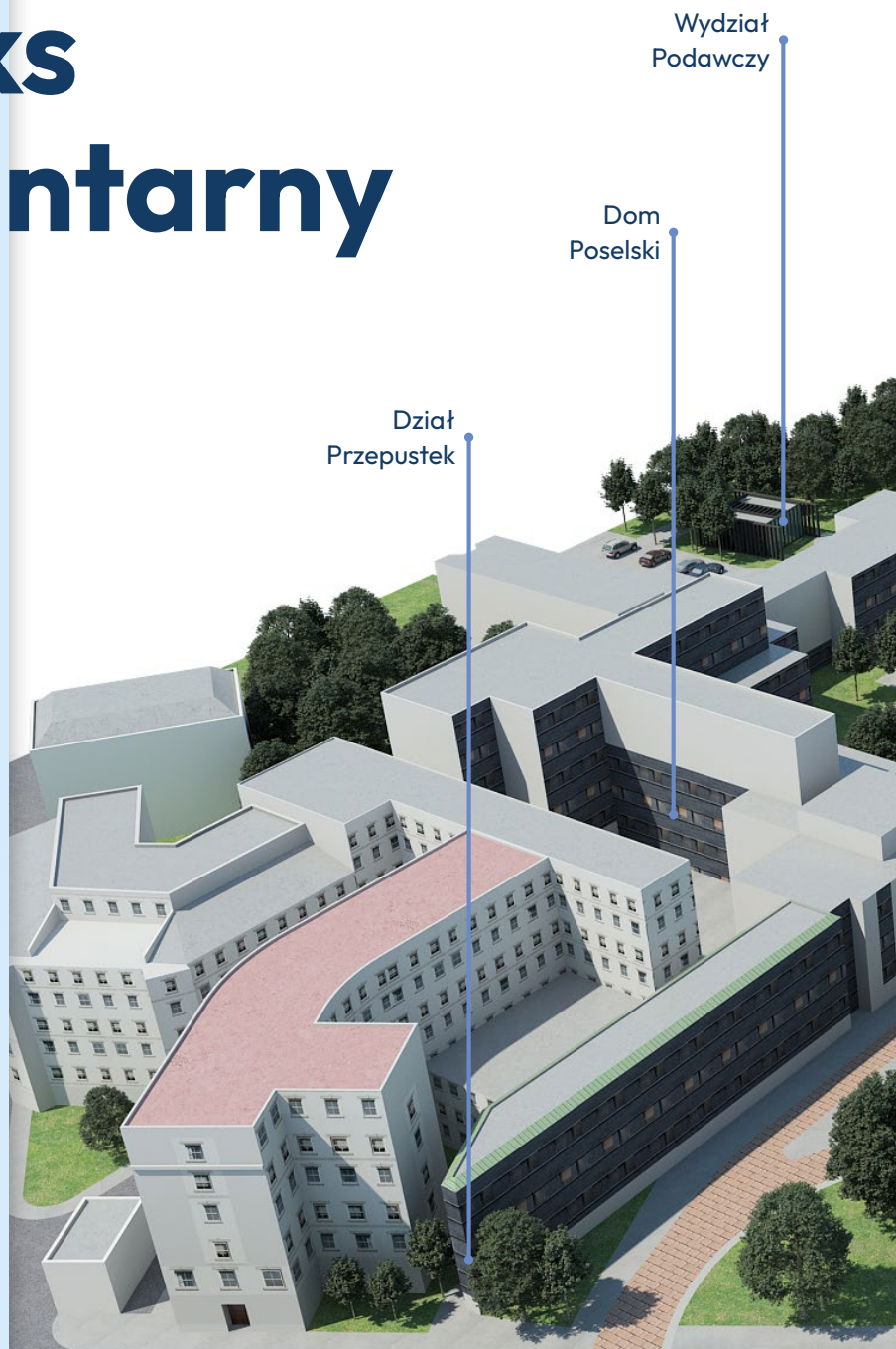
s. 46

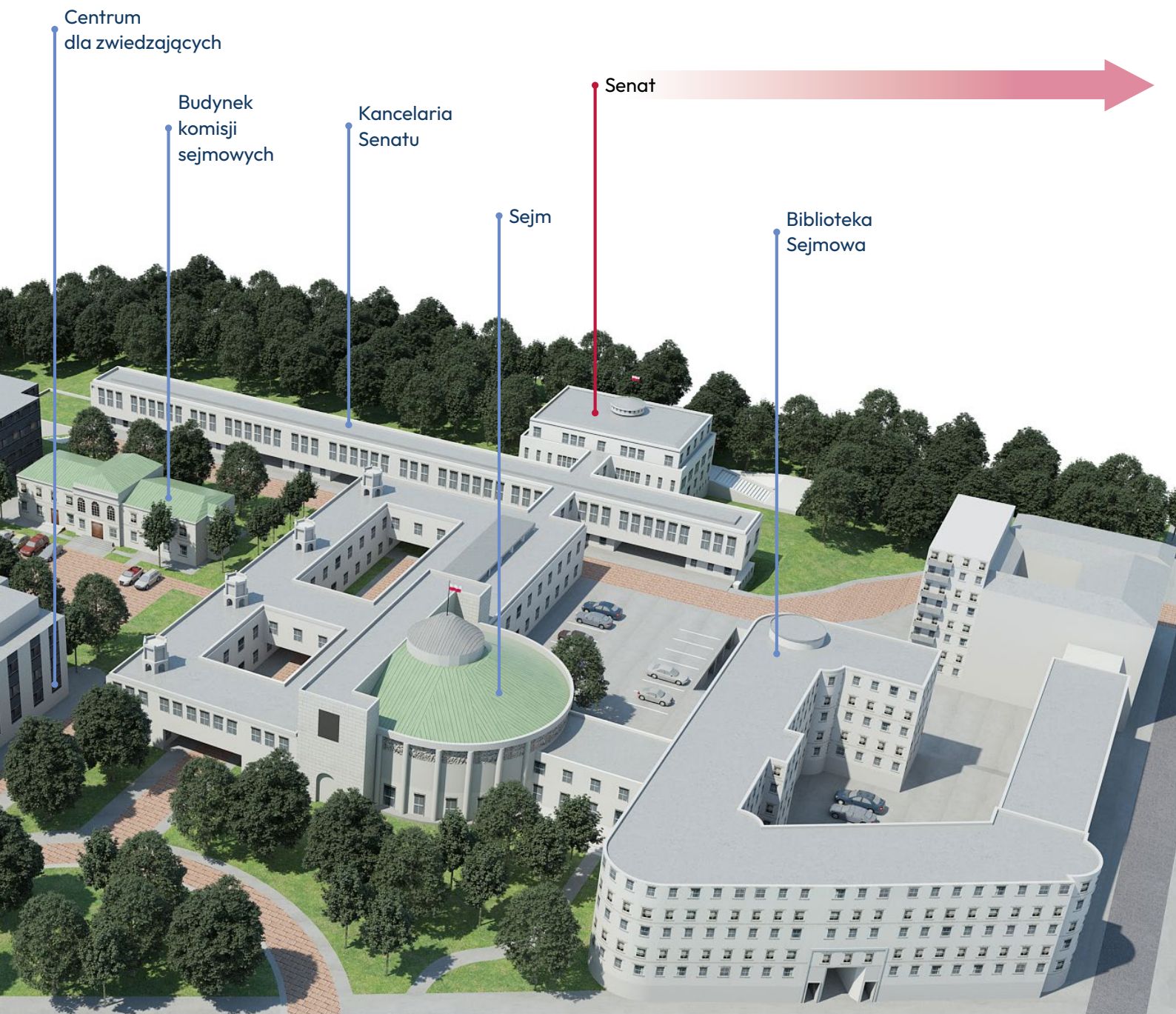
Sprawdź
swoją wiedzę
o Senacie

s. 48

Kompleks parlamentarny

PRZY ULICY
WIEJSKIEJ
W WARSZAWIE

Centrum
dla zwiedzających

Budynek
komisji
sejmowych

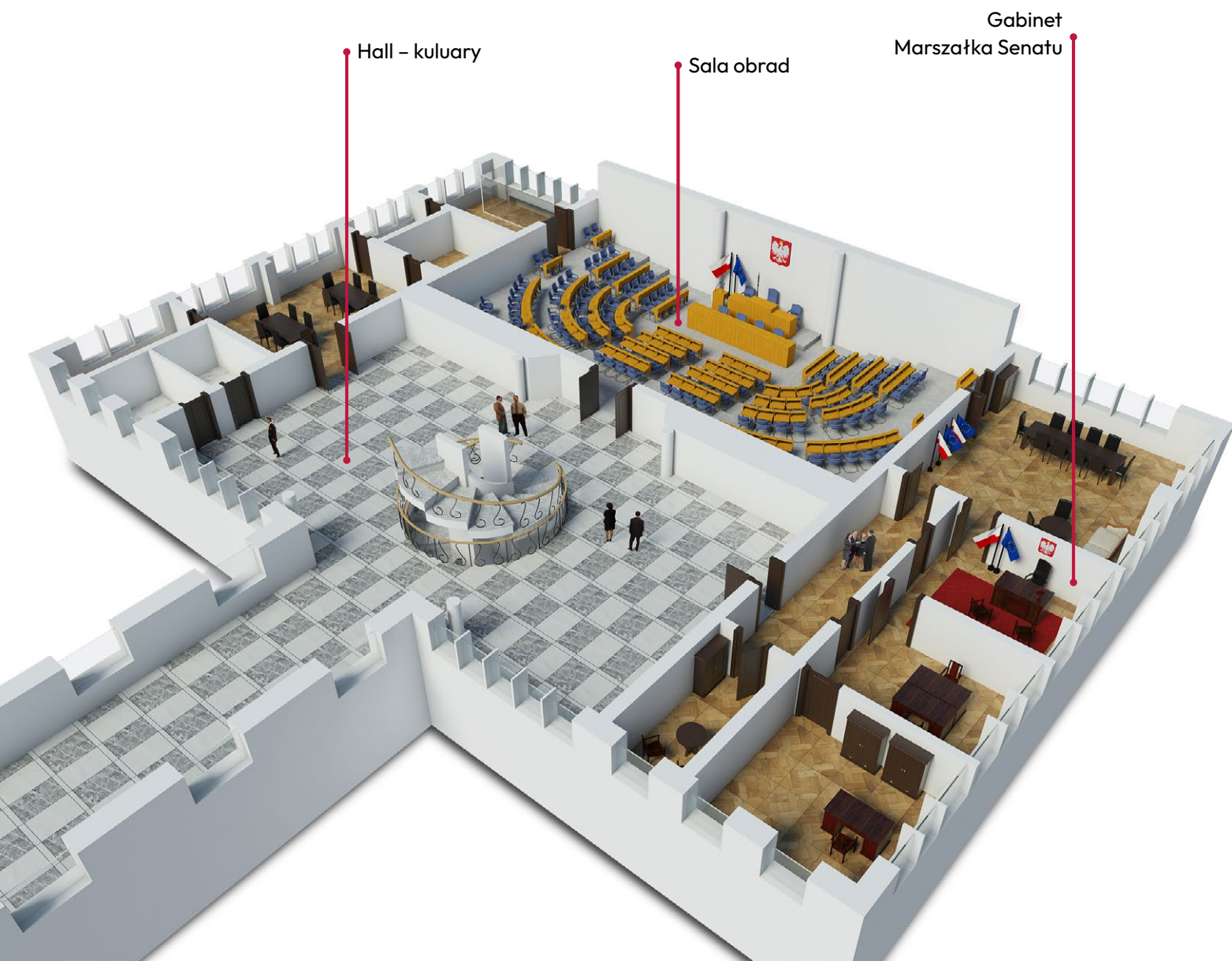
Kancelaria
Senatu

Senat

Sejm

Biblioteka
Sejmowa

Gmach Senatu I PIĘTRO

KANCELARIA SENATU

Niniejsza publikacja nie stanowi oficjalnego stanowiska Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.
Kancelaria Senatu ani żadna osoba działająca w imieniu Kancelarii Senatu nie ponosi odpowiedzialności
za sposób wykorzystania informacji zamieszczonych w tej publikacji.

© Kancelaria Senatu, 2026

Opracowanie graficzne: Fesido Sp. z o.o.

Wszystkie zdjęcia © Kancelaria Senatu.

Kopiowanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

ISBN 978-83-67476-66-9

Wydanie trzecie zaktualizowane.

Kancelaria Senatu

Biuro Edukacji, Promocji i Wydawnictw

senat.gov.pl

senat.edu.pl

